

Fridtjof Diesen:

Så stort et kall -

- Richard Wagners liv og verk -

(Framhald).

Paris! - Fra nød til triumf!

PARIS! — Du forlørende ord for enhver kunstner som vil nå et mål av verdensformat. Du er kunstens metropol. Vi betror oss til deg og legger våre sorger og bekymringer i dine hender. Vi kommer til deg som kunstens utvalgte, til berikelse av din ånd og skjønnhet for at du skal gi kunstverkene til gavn for menneskeheten. Men tro meg! Det er ikke bare i konsertsalene at musikkerne når berømmelsen. Nei!

Det skjer kun i elegansens intime salonger hos fyrst A eller B. Det synes nytteløst å vinne innpass der hvis kunstneren bare er et talent og dertil fullkommen ukjent. Paris anno 1840 godtar ingen kunst for kunstens skyld. Kunsten er en vare som skal gjøres om til klingende mynt. Om kunstneren som skaper verket i sult og elendighet, eller blir syk og dør spiller ingen rolle. I beste fall får han et beskjeden honorar så er man ferdig med det!

SA er det moten da! — Den må følges. Men det er ikke alltid det passer kunstneren. Han vil ha frihet til å følge sitt hjertes stemme. Men penger er og betyr makt. Parolene må følges! Uten anbefaling av en adelsmann, en stormann i finanskretsen nytter det ikke å komme til tops i Paris's kunstner-verden.

DESTO værre må det fortone seg for en ung mann av Richard Wagners støping. Han vil være sjølstendig og holde på sin soleklare rett som kunstner. Den første tiden under hans Pariser-opphold slo det ham at intet i grunnen kunne fange hans interesser. Her var det ingen dybde, bare glitrende glans og preg av overflatens mindre verdifulle ytre.

RICHARD WAGNER var kommet til Paris som optimist. Han reiste derfra som en moden mann, herdet gjennom alle vanskene og fylt av mindre tro på Paris's guddommelighet og kunstforståelse.

— Han og fru Minna fant sitt bosted i et fattigkvarter. Dagene gikk med til ørkenvandring i byens salonger, til folk med former og innflytelser. Han måtte bite i seg stoltheten og krenkelsen. Wagner? hvem var det? — Det var så mange som hete Wagner. Navnet sa dem intet. Det nyttet lite at han henviste til komponisten Meyerbeer og andre. — Men plutselig lysnet det. Wagner undertegnet en kontrakt med et teater. Snart etter gikk det konkurs. For i det hele tatt å eksistere måtte Wagner ty til å arrangere uttog av andres verker, skrive revyer og lage musikk til sirkusforestillinger, skrive noter og utføre det vi kaller «negerarbeid».

NÅ skulle vi tro at slikt arbeid av formidlende art ville kve hans skapende arbeider. Men, nei! — Han fikk heller ta pennen i sin hånd. Han skrev noveller. Utmerkede litterære arbeider om en tysk kunstner i Paris, om en lykkelig aften og om en pilgrimsferd til Beethoven. Hans navn ble kjent i den tyske kolonien i Paris. En rekke landsmenn sluttet opp om Wagner. Han ble snart midtpunktet. De delte snart både godt og ondt med hverandre. En av disse trofaste, maleren Friedrich Pecht skriver i sine erindringer om Wagner:

«JEG ser ham for meg hvorledes han likesom sprutet ild og syntes å rive en her verden med seg. Alt han foretok seg hadde alt sammen den edle karakter som han forstå å bevare under alle hans heftige utbrudd ev fortettet lidenskap. Jeg kjenner absolutt ingen kunstner for hvem kunstverket var ganske som han sjøl. Vi unge tyskere følte oss tiltrukket av hans inntelligens og følte den dybeste medlidenskap med ham og hans fruses elskverdighet. Vi var alle like fattige som kirkerotter. Vi trøstet ham med at vi var ikke alene om å tro på ham.» Pecht var imponert over Wagners musikalske kunnskaper og skriver videre: «Det var ubegripelig at en så ung mann hadde så stor kjennskap til mestre som italienerne Palestrina og Pergolese. Takket være ham fikk jeg kunnskaper om Johan Sebastian Bach. Han oppholdt seg uopphørlig med Glucks og Havydens tone-malerier, Mozarts genialitet og hans uhyggelige opphold i Salzburg og Wien. Han fortalte oss om franskmennenes musikalske eiendommeligheter, Lully, Boieldieu og Aubert. Så talte han om sine yndlingskomponister Carl Maria von Webes folkelig kunst og Mendelssohns sirlige salong-musik. Alt dette skildret han for oss med å synge enkelte melodier med et slikt liv, slik plastisk kraft at det for alltid preget seg inn i vår hukommelse.»

JA, for de fattige kunstnere i Paris var «Wagnerkvellen» noe de alltid så fram til med forventning. Alle var velkommen. Et lyspunkt i mørket. Hjertelaget var i orden når de delte matsmulene med hverandre. Fra Tyskland kom det rett ofte håndverkseseller på besøk til Paris under deres vandring.

OKONOMIEN var like dårlig hva enn han tok på seg. Fru Wagner gikk ut i skogene og samlet brensel, sopp og ville bær for i det hele å eksistere. Kjøpmennene ga ingen kreditter mere. Ja, de opplevde så gar gjeldsfengslet i denne

tiden. Men de gikk aldri til bunn. Livet gikk videre takket være det grovarbeide Wagner på tok seg. Og han maket fullføringen av operaen «Rienzi». Dette begeistrede helte-epos sto i den skjæreste motsetning til skaperens daglige kamp for tilværelsen. Arbeidet ble alikevel hans hjelp og trøst. Andre mennesker ville kanskje ha gått trett for lenge siden. Han oppsøkte store menn som Franz List og Hector Berlioz, samt dikteren Heinrich Heine, men det ga ingen resultater.

SA ble det da omsider nyttårs-kvellen 1840. Vi gir igjen ordet til Friedrich Pecht: «Noen av oss, Wagners venner fikk i stand en sammenkomst i Wagners heim. Maleren Kietz hadde med seg drikkevarer, andre venner sørget for lekre retter. Fru Wagner var

glad og overrasket da hun åpnet døren for vennene. Mesteren sjøl ble som forvandlet og spratt opp med en stålferjs letthet. Glemte var dagens bekymringer. Hans humoristiske sans var uuttømmelig og hans Saechen-dialekt bidro til å gjøre vitene ennå morsommere. På slaget 24 sprang Wagner opp på en stol og holdt en glimrende improvisert tale på vers hvor han sammenliknet vår elendige fortid og nåtid med den strålende framtid som ventet oss. Det sprudlet fra hans leber, andrøkt og flytende. Jeg vet ikke noe om Wagner senere har prestert noe lignende, men vi fikk aldri mere oppleve dette.»

MUSIKKEN sang i ham. Erindringerne fra Norge dukket opp i ham. Han skrev ned teamene, men hadde intet instrument til å prøve på. Hvilken ironi! — En komponist uten verktøy! — Hvem kan tenke seg en skomaker uten lær og syl eller en skredder uten nål og tråd? —

NAR så et klaver står i stua; så mangler han den nødvendige gnisten som må til. Alltid noe i veien. De trykkende omgivelsene, nervositeten og tungsinn som siger inn over ham. Han ser lenge på de sorte og hvite tangentene. De har en dragende makt. Han setter seg ned. Og plutselig får han de rappe, flinke fingrene til å strømme av lette og lekende toner, akkurat som snøfnugg, han fantaserer og lokker fram melodier og motiver som slått av lynet. Han gjen-tar de nye motivene engang, to ganger, tre ganger. Han farer opp glad, syngende og støyende. Med fine, sirlige notetegn skrev han sangene ned i partituret til «Den flyvende Hollender» som vokste fra dag til dag.

LA OSS se litt nærmere på «Den flyvende Hollender». — I denne andre av Wagners kjente operaer er ideen, det bærende grunnlaget det sentrale punkt. Alle festlige arrangementer, masseopptog, balletter og praktutstyr er sløyet uten at den romantiske stilen som preger verket lider noen overlast av den grunn. —

DEN norske skipperen Dalland har søkt nødhavn i en lun vik langt inne i en norsk fjord. Et fremmed skip seiler inn i samme fjorden og kaster anker ved siden av Dallands skip. Skipperen taler med den fremmede. Han ser dystert og hemmelighetsfull ut. Dalland forstår snart at det er den fredløse verdensomseileren som går under navnet Den flyvende Hollender, mannen som er fordømt til å seile hvileløst rundt på alle hav untatt hvert sjunde år.

TILFELLET vil at Senta, Dallands vakre datter blir forelsket i den uhyggelige hollenderen. Hun har slik medlidenskap med ham at hun svikter sin forlovede Erik. I sin herlige ballade sverger hun den fredløse troskap inntil døden.

HOLLENDEREN frir til Senta og får hennes ja. Forlovelsen feires med en stor fest. Erik bebreider sin forlovede for hennes utroskap og trygler henne om fortsatt kjærlighet. Hollenderen forstår nå at hun har brutt sitt ord til ham. Han gir ordre til å seile bort. Senta styrter seg i havet med ropet: «Se, jeg er deg trofast inntil døden!» — I et forkåret lys styrer Hollenderen og Senta opp av havet og forsvinner opp i skyene. Benta har ved sin offerdød frelst Hollenderen fra hans forbannelse.

HANDLINGENE i verket foregår mere i framstillerens sinn enn i det ytre. Hollenderen gir uttrykk for hele sin skjeppe, sin smerte og sine lidelser i det Wagnerske tone-maleri. Senta tolker inderlig de følelser hun har for den uhyggelige sjøfarer sin kjærlighet.

WAGNER forstår allerede på dette tidspunkt at orkestret har store muligheter og han nytter det stadig bedre og bedre. — Den overordentlige fine, malende skildringen av havet i ouverturen bringer et konsentrert hele og forteller meget om den kommende musikk-dramatikkeren. Kjærligheten og forløsningen blir grunn-motivene, hovedtankene som Wagner stadig kommer tilbake til i sin ledemotiv-teknikk. Det var derfor ikke så merkelig at Wagner begynte sitt reformverk nettopp i Paris. Hvor ofte hadde hann ikke kritisert den

fransk-italienske operamusikkstilen. Hvorfor skal tekstbøkene alltid handle om det samme emne og ordet spille en underordnet rolle. Det er bare det sydlanske temperement og den lett brennbare kjærligheten som det synges om pluss sjalus- og mordhandling. Handlingene lodder ikke dypt. Musikk-en dominerer og bærer det hele. Alle de skjønn og smektende ari-ene og de prektige fargeglødende dekorasjonene settes i skyggen. Ordet kommer ikke til sin rett. Orkestret har overtaket, sangeren blir aldri ferdig. Hvorfor setter ikke orkestret inn der hvor ord og mimikk kommer til kort? — Instrumentene kan jo gi uttrykk for alt. De kan juble, le, gråte og klage. Hvorfor finnes ikke ledemotiver som løper lik en rød tråd gjennom hele verket, karakteriserer handlingene og de opptrepende og gjør det lettere å vinne forståelse hos publikum? — Ja, hvorfor løper det hele ikke sammen i et hele, i et like samvirke av ord, toner og bilder hvor intet var underordnet, men side-ordnet? —

DE gamle grekerne viste veien. Gluck førte det videre og Wagner førte verket til en lykkelig avslutning. Han satte tid og krefter inn for å løse problemene som ble mange etter som han tenkte på dem.

SJU UKERS intenst arbeid! — Så var musikken til «den flyvende hollender» ferdig. På det ferdige partituret skrev Wagner: «I natt og utendighet.» «Per aspera ad astra». Gud gi det!

R. W. 13. september 1841.

WAGNER hadde intet til overs for kunstlivet i Paris. Det var ikke noen dømmenes by for ham mere. Det eneste som fant nåde for hans kritikk var Pariser-konservatoriets Beethovens-konsserter. — Han sendte sine to ferdige verker til Berlin og Dresden, til München og Leipzig. De to sistnevnte byer sendte verkene retur, men Dresden sa ja, takk til «Rienzi» og Berlin ville oppføre «Den flyvende Hollender». — Ja, slik sluttet tre sulår i Paris.

ET LYKKELIG PAR vendte heim til Tyskland. Det var vår og det lå håp i luften. De ble rørt til tårer da de så Wartburg for første gang, den borgen som senere skulle spille en slik dramatisk rolle i Wagners liv, slik det i for-dums tid var for Martin Luther. På veien hadde de også blitt dypt beveget over synet av den mektige elva Rhinen. Og de har de vel aldri vært ene om.

(Framhald).

LESID SOSIALIN

Vit hava altíð á goymslu
alt tilfar til

blikksmíð
sanitet
hitaverk

DEMICH
Tlf. 1072 - Tórshavn

Verður sent um
alt landið